

Riktlinje för hantering av otillbörlig påverkan och propaganda vid val

Antagen av valnämnden, 2024-04-25

Ansvarig nämnd: valnämnden

Reviderat senast: -

Propaganda i eller anslutning till val- och röstningslokaler

I enlighet med vallagen 8 kap. 3 § får det inte i eller i ett utrymme intill ett röstmottagningsställe förekomma politisk propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val. Syftet med regleringen är att väljaren ska vara ostörd och skyddad från varje form av påverkan under själva valhandlingen och bestämmelsen utgör ett led i att trygga genomförandet av fria och hemliga val.

Företrädare för olika partier får enligt tradition dela ut valsedlar utanför röstmottagningsställen under pågående röstning. Partiföreträdare med banderoller eller annan klädsel eller utrustning som är partipolitisk får dock inte uppehålla sig i röstningslokal eller anslutande utrymme. Om partiföreträdare ska gå in i röstmottagningslokaler måste de ta av sig banderoller och liknande.

Vid köbildning bedömer valnämnden att den plats väljare köar på ska anses vara en del av röstmottagningsstället eller ett utrymme intill detta. De politiska partierna får därför endast dela ut valsedlar utanför det område där väljare köar.

Valnämnden gör tolkningen att med propaganda menas partimöten, tal/argumentation, utdelning av skriftlig partiinformation, valaffischer, tryckt material, flaggor och vimplar m.m. liksom kläder eller banderoller med partibeteckning.

Röstmottagare får under tjänstgöring inte bära kläder eller symboler som är partipolitiska.

En väljare som bär klädsel med partipolitiskt budskap får dock aldrig vägras att rösta.

Reglerna om propaganda innebär aldrig att den grundlagsskyddade rätten till religionsfrihet kan inskränkas. Det innebär att det alltid är tillåtet att bära religiös klädsel på och intill ett röstmottagningsställe.

Värdeneutrala röstmottagningsställen

Valnämnden beslutar om vilka vallokaler och lokaler för förtidsröstning som ska användas vid val. Valnämnden är vidare ansvarig för att det finns lämpliga lokaler som kan användas som röstmottagningsställen och som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta.

Av vallagen 4 kap. 20 och 22 §§ framgår det att en vallokal eller röstningslokal ska vara tydligt avgränsad och även i övrigt vara lämpad för ändamålet så att väljare inte hindras eller störs under röstningen. Den ska inte ha anknytning till viss politisk sammanslutning. Lokalen bör inte ha en sådan anknytning till en viss religiös sammanslutning eller till visst företag som kan påverka väljaren i samband med röstning.

Lokaler med politisk anknytning ska inte användas. I bedömningen av vilken lokal som är mest lämplig ska god tillgänglighet för väljarna väga tyngre än en i övrigt bättre lämpad lokal, även om den har anknytning till ett företag, en religiös sammanslutning eller dylikt.

Besök, fotografering och filmning

Röstmottagningen i röstningslokal och i vallokal är offentlig. Den preliminära rösträkningen i vallokal är enligt 11 kap. 1 § vallagen en offentlig förrättning. Det innebär att vem som helst får besöka och bevaka röstmottagning och rösträkning. Den som besöker val- eller

röstningslokal får inte störa ordningen och ska följa de anvisningar som röstmottagare lämnare angående var de får vistas.

Det finns inget förbud mot att fotografera eller filma i val- och röstningslokaler. Gällande regler om offentlighet och sekretess samt skydd av personuppgifter måste dock följas. Fotografering eller filmning får inte heller ske så att valhemligheten riskerar att röjas. För att säkerställa att valhemligheten inte röjs ansvarar röstmottagare för anvisning av plats där besökare och observatörer får uppehålla sig.

Brott i samband med röstning

I brottsbalken 17 kap. 8 § framgår det att om man försöker hindra omröstningen, förvanska resultatet av omröstningen eller på något annat otillbörligt sätt inverkar på omröstningen kan man dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Exempel på ageranden som kan vara straffbara är att gömma valesedlar, ge missledande information om tid eller plats för omröstningen eller hota någon för att förhindra denne att rösta.

Om brottet är grovt kan man dömas till fängelse i högst fyra år. Brottet kan bedömas som grovt om det har begåtts med våld eller hot om våld alternativt omfattar missbruk av tjänsteställning. Ett exempel på missbruk av tjänsteställning är om en rösträknare avsiktligt räknar fel vid rösträkningen.

Brott mot rösthemlighet innebär att man på ett otillbörligt sätt försöker få kännedom om hur någon har röstat.

Misstänkt otillbörlig påverkan på allmänna val samt brott mot rösthemlighet ska noggrant dokumenteras och polisanmälas. En noggrann och detaljerad dokumentation av misstänkt påverkan skapar goda förutsättningar för polis och åklagare att utreda och lagföra eventuella brott.

Röstmottagarens ansvar och befogenheter

I enlighet med vallagen 8 kap 4 § så är det röstmottagarna ansvarar för ordningen på röstmottagningsstället. Den som befinner sig i lokalen eller i ett utrymme intill denna ska rätta sig efter de anvisningar som röstmottagarna ger för att röstmottagningen ska kunna genomföras. Den som inte följer röstmottagarnas anvisningar får uppmanas att tillfälligt lämna lokalen eller utrymmet, om det är av väsentlig betydelse för genomförandet av röstmottagningen. Kan röstmottagningen på grund av en ordningsstörning inte genomföras får den tillfälligt avbrytas.

Valaffischer eller annat kampanjmaterial får inte sättas upp i anslutning till en vallokal eller en lokal för förtidsröstning. Röstmottagarna har rätt att ta ner affischer eller motsvarande som är uppsatta i nära anslutning till ett röstmottagningsställe. En bedömning måste göras i det enskilda fallet, utifrån platsens särskilda förutsättningar att ge skydd för väljarna mot att utsättas för politisk propaganda under valhandlingen.

Röstmottagarna ska uppträda sakligt, opartiskt och bära neutral klädsel.

Partiföreträdare

Partiföreträdare med banderoller eller annan klädsel eller utrustning som är partipolitisk får inte uppehålla sig på röstmottagningsställe. Partiföreträdare ska ta av sig banderoller eller andra partipolitiska symboler i samband med att valsedlar avlämnas eller att tillgången på valsedlar i valsedelställen kontrolleras. Partiföreträdare ska inte uppehålla sig i röstningslokal längre än vad som erfordrar för kontroll av valsedelställe.

Partiföreträdare ska lämna de valsedlar som partiet ansvarar för till röstmottagarna. Inlämning av valsedlar bör ske innan en vallokal eller en lokal för förtidsröstning öppnar.

Röstmottagarna ansvarar för ordning bland valsedlarna i valsedelställen och för att valsedlar fylls på. Det är partierna som ansvarar för att det finns tillräckligt med valsedlar på röstmottagningsstället under tiden då röstmottagningen pågår.